

มคอ. ๓ รายละเอียดของรายวิชา
ธรรมะภาคปฏิบัติ ๗

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขต/คณะ/ภาควิชา	สังคมศาสตร์ / ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

หมวดที่ ๑ ข้อมูลโดยทั่วไป

๑. รหัสและชื่อรายวิชา ๐๐๐ ๔๕๗ ธรรมะภาคปฏิบัติ ๗ (Buddhist Meditation VII)
๒. จำนวนหน่วยกิต ๑ หน่วยกิต (๑-๒-๔)
๓. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
๔. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน พระครูสุนทรเจติยาภิวัฒน์ / พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ดร.
๕. ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน ภาคการศึกษาที่ ๑ / ชั้นปีที่ ๔
๖. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) (ถ้ามี) ธรรมะภาคปฏิบัติ ๖ (รหัส ๐๐๐ ๓๕๖)
๗. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) (ถ้ามี) ไม่มี
๘. สถานที่เรียน ห้อง ๓๑๐ ชั้น ๓ ตึกอาคารเรียนรวม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๙

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อให้นิสิตเรียนรู้หลักการและวิธีการปฏิบัติกรรมฐาน สภาวะธรรมที่เกิดดับในขณะปฏิบัติฯ วิธีแก้สภาวะธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในสมัยปัจจุบัน เปรียบเทียบกับมหาสติปัฏฐานสูตร และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม และนั่งกำหนด สงและสอบอารมณ์

วัตถุประสงค์

ก. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

๑. เพื่อให้รู้วิธีการปฏิบัติกรรมฐาน สภาวะธรรมที่เกิดดับในขณะปฏิบัติฯ และวิธีแก้สภาวะธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในสมัยปัจจุบัน
๒. เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบวิธีการปฏิบัติกรรมฐาน สภาวะธรรมที่เกิดดับในขณะปฏิบัติฯ และวิธีแก้สภาวะธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในสมัยปัจจุบันกับมหาสติปัฏฐานสูตร
๓. เพื่อให้ได้ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน

ข. วัตถุประสงค์เชิงคุณธรรม

๑. มีสภาพจิตใจที่เข้มแข็งขึ้น สามารถควบคุมตนเองได้ในทุกสถานการณ์
๒. มีสภาพจิตใจที่เบิกบาน แจ่มใส
๓. รู้จักบริหารจัดการกับตัวเองได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ รู้จักคิด รู้จัก ควบคุมตัวเอง ก้าวทันกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก

๒. วัตถุประสงค์ในการการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

๑. กำลังดำเนินการทำสื่อการเรียนการสอนโดย e-learning
๒. ปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักฐานเชิงประจักษ์

หมวดที่ 3 ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา ศึกษาวิธีการปฏิบัติกรรฐาน สภาวะธรรมที่เกิดดับในขณะปฏิบัติฯ วิธีแก้สภาวะธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในสมัยปัจจุบัน เปรียบเทียบกับมหาสติปัฏฐานสูตร ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยการเดินจงกรม และนั่งกำหนด ส่งและสอบอารมณ์			
๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา			
บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
บรรยาย ๓๐ ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	สอนเสริมตามความต้องการของนิสิตเฉพาะราย	มีการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม	การศึกษาด้วยตนเอง ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์
๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล - อาจารย์ประจำรายวิชา ประกาศเวลาให้คำปรึกษาผ่านบอร์ดประชาสัมพันธ์และเว็บไซต์ของคณะสังคมศาสตร์/สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ - อาจารย์จัดเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล หรือ รายกลุ่มตามความต้องการ ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉพาะรายที่ต้องการ)			

หมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา

๑. คุณธรรม จริยธรรม	
๑.๑ คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุข และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผู้เรียนต้องพยายามสอดแทรกเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้บัณฑิตสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกับการศึกษาวิชาธรรมะภาคปฏิบัติ โดยมีคุณธรรมจริยธรรมตามคุณสมบัติหลักสูตร ดังนี้ (๑) ตระหนักในคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต (๒) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญของปัญหา (๓) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (๔) เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรและสังคม	
๑.๒ วิธีการสอน - บรรยาย ประเด็นธรรมะที่เกี่ยวข้องในการศึกษา วิชาธรรมะภาคปฏิบัติ พร้อมการฝึกปฏิบัติ ศึกษาวิธีการเดินจงกรม การนั่งสมาธิ - กำหนดให้นิสิตศึกษา ค้นคว้า ทำรายงาน	
๑.๓ วิธีการประเมินผล - พฤติกรรมการเข้าเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามขอบเขตที่ให้ และตรงเวลา	

<ul style="list-style-type: none"> - มีการอ้างอิงเอกสารที่ได้นำมาทำรายงาน อย่างถูกต้องและเหมาะสม - ประเมินผลการนำเสนอรายงานที่มอบหมาย - ประเมินผลการสอบ และการฝึกปฏิบัติกรรฐาน
๒ . ความรู้
<p>๒.๑ ความรู้ที่ต้องได้รับ</p> <p>มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติกรรฐาน (สมถกรรฐาน ,วิปัสสนากรรฐาน เป็นต้น) สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้</p>
<p>๒.๒ วิธีการสอน</p> <p>บรรยาย อภิปราย การฝึกปฏิบัติ การนำเสนอรายงาน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และมอบหมายให้ค้นคว้าหาบทความ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาสรุปและนำเสนอ การศึกษาโดยใช้ปัญหา และโครงงาน Problem base learning and Student Center เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง</p>
<p>๒.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทดสอบย่อย สอบกลางภาค สอบปลายภาค ด้วยข้อสอบที่เน้นการวัดหลักการและทฤษฎี - นำเสนอสรุปการอ่านจากการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - วิเคราะห์กรณีศึกษา
๓. ทักษะทางปัญญา
<p>๓.๑ ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา</p> <p>พัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์</p>
<p>๓.๒ วิธีการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มอบหมายให้ค้นคว้าข้อมูลแล้วนำเสนอผลการศึกษา - อภิปรายกลุ่ม - วิเคราะห์กรณีศึกษา - การสะท้อนแนวคิดจากการประพฤติ
<p>๓.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - สอบกลางภาคและปลายภาค โดยเน้นข้อสอบที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์ หรือวิเคราะห์แนวคิดหลักกรรมที่เกี่ยวกับสันติภาพ - การนำเสนอการวิเคราะห์กรณีศึกษา
๔. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
<p>๔.๔ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาทักษะในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน - พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม - พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบในงานที่มอบหมายให้ครบถ้วนตามกำหนดเวลา
<p>๔.๒ วิธีการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมกลุ่มในการวิเคราะห์กรณีศึกษา

<ul style="list-style-type: none"> - มอบหมายงานรายกลุ่ม และรายบุคคล - การนำเสนอรายงาน
<p>๔.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินตนเอง และเพื่อน ด้วยแบบฟอร์มที่กำหนด - รายงานที่นำเสนอ / พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม - รายงานการศึกษาด้วยตนเอง (รายงานสรุปรวมยอดความรู้)
<p>๕. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ</p> <p>๕.๑ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาทักษะในการสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การเขียน โดยการทำรายงาน และนำเสนอในชั้นเรียน - พัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษา - พัฒนาทักษะในการสืบค้น ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อทำรายงาน - ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร เช่น การส่งงานทางอีเมล - ทักษะในการนำเสนอรายงานโดยใช้รูปแบบ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม <p>๕.๒ วิธีการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - อภิปราย - มอบหมายงานให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จาก website สื่อการสอน e-learning และทำรายงาน โดยเน้นการนำมาจากแหล่งอ้างอิง ที่มาของข้อมูลที่นำเสนอ - นำเสนอโดยใช้รูปแบบและเทคโนโลยีที่เหมาะสม <p>๕.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำรายงาน และนำเสนอด้วยสื่อเทคโนโลยี - การมีส่วนร่วมในการอภิปรายและวิธีการอภิปราย - รายงาน

หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรม ต่าง ๆ ในปัจจุบัน	๓	บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระครูสุนทรเจติ ยาภิวัฒน์
๒	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรม สวนโมกข์ท่านพุทธทาสภิกขุจังหวัด สุ ราษฎร์ธานี		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระครูสุนทรเจติ ยาภิวัฒน์
๓	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรม ต่าง ๆ ในปัจจุบัน สวนโมกข์ท่านพุทธทาสภิกขุจังหวัด สุ ราษฎร์ธานี		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระครูสุนทรเจติ ยาภิวัฒน์
๔	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมวัดปากน้ำภาษีเจริญ หลวงพ่อดล กรุงเทพฯ		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระครูสุนทรเจติ ยาภิวัฒน์
๕	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมวัดปากน้ำภาษีเจริญ หลวงพ่อดล กรุงเทพฯ	๓	บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระครูสุนทรเจติ ยาภิวัฒน์
๖	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรม หนองป่าพง จ.อุบลราชธานี พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท)		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระครูสุนทรเจติ ยาภิวัฒน์
๗	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรม หนองป่าพง จ.อุบลราชธานี พระโพธิญาณเถระ		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑ -๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง	พระครูสุนทรเจติ ยาภิวัฒน์

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
	(ชา สุภทฺโท)		และสอบอารมณ์	
๘	สอบกลางภาค	๓		พระปลัดระพี พุทธิสารโ, ดร.
๙	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของ สำนักปฏิบัติธรรมวัดมหาธาตุยุวราช รังสฤษฎ์ กรุงเทพมหานคร พระธรรมธีรราชมหา มุนี (โชดก ญาณสิทธิ์)		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑-๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	
๑๐	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของ สำนักปฏิบัติธรรมวัดมหาธาตุยุวราช รังสฤษฎ์ กรุงเทพมหานคร พระธรรมธีรราชมหา มุนี (โชดก ญาณสิทธิ์)		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑-๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดระพี พุทธิสารโ, ดร.
๑๑	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของ สำนักปฏิบัติธรรมวัดมหาธาตุยุวราช รังสฤษฎ์ กรุงเทพมหานคร พระธรรมธีรราชมหา มุนี (โชดก ญาณสิทธิ์)		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑-๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดระพี พุทธิสารโ, ดร.
๑๒	บทที่ ๑ ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานของ สำนักปฏิบัติธรรมวัดอัมพวัน จังหวัด สิงห์บุรี หลวงพ่อจรัล		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑-๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดระพี พุทธิสารโ, ดร.
๑๓	บทที่ ๒ วิธีแก้สภาวะธรรม		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑-๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดระพี พุทธิสารโ, ดร.
๑๔	บทที่ ๒ วิธีแก้สภาวะธรรม	๓	บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑-๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง และสอบอารมณ์	พระปลัดระพี พุทธิสารโ, ดร.
๑๕	บทที่ ๒ วิธีแก้สภาวะธรรม		บรรยาย อภิปราย ศึกษา ฝึก ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดย การเดินจงกรม ๑-๖ ระยะ นั่งกำหนด ๑- ๖ ระยะ ส่ง	พระปลัดระพี พุทธิสารโ, ดร.

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
			และสอบอารมณ์	
๑๖	สอบปลายภาค	๓		

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ที่	ผลการ เรียนรู้	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการ ประเมินผล
๑	๑.๑,๑.๖, ๑.๗, ๒.๑, ๒.๔-๒.๖, ๓.๒	ทดสอบย่อยครั้งที่ 1 สอบกลางภาค ทดสอบย่อยครั้งที่ 2 สอบปลายภาค	๔ ๘ ๑๒ ๑๖	๑๐% ๒๕ % ๑๐% ๒๕ %
๒	๑.๑,๑.๖, ๑.๗, ๒.๑, ๒.๔-๒.๖, ๓.๒ ๔.๑- ๔.๖,๓-๕.๔	วิเคราะห์กรณีศึกษา ค้นคว้า การนำเสนอ รายงาน การทำงานกลุ่มและผลงาน การอ่านและสรุปบทความ การส่งงานตามที่มอบหมาย	ตลอดภาค การศึกษา	๒๐ %
๓	๑.๑- ๑.๗, ๓.๑	การเข้าชั้นเรียน การมีส่วนร่วม อภิปราย เสนอความคิดเห็นในชั้น เรียน	ตลอดภาคการศึกษา	๑๐%

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑. เอกสารและตำราหลัก

การศาสนา, กรม. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. เล่มที่ ๑๐, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมการศาสนา, ๒๕๒๑.

_____ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. เล่มที่ ๑๒, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา,
๒๕๒๑.

_____ ประมวลการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๔.

ชา สุภทโท,หลวงพ่. นอกเหนือเหตุผล. อุบลราชธานี : วัดบึงหวาย, ๒๕๒๔.

ภัททันตะ อาสภเถระ, พระ. วิปัสสนาที่ปณีฎีกา. กรุงเทพฯ : ไทศาลวิทยา, ๒๕๑๘.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ อรรถกถาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณกถา, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

ธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย(โชดก ญาณสิทธิ), พระ. **หลักปฏิบัติ สมณะ-วิปัสสนากรรมฐาน**, กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๒.

ธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย(โชดก ญาณสิทธิ), พระ. **อุดมวิชา**. กรุงเทพฯ : การพิมพ์พระนคร., ๒๕๓๑.

_____ **วิปัสสนากรรมฐานภาคสอง**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๒.

ธนิต อยู่โพธิ์. **สติปัฏฐานสำหรับทุกคน**, กรุงเทพฯ : ศิวพรการพิมพ์, ๒๕๑๘.

ประวัติและผลงานพุทธทาสภิกขุ, กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ๒๕๓๘.

ราชวรมณี (ประยูรช ปยุตโต), พระ. **พุทธธรรม**. กรุงเทพฯ : โอ เอส พรินต์ติ้งเฮาส์ , ๒๕๒๕.

_____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

ราชวรมณี (ประยูรช ปยุตโต), พระ. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์** พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

เทพเวที (ประยูรช ปยุตโต), พระ. **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก , ๒๕๓๒.

ราชวิสุทธิโสภณ(วิลาส ญาณวโร) ป.ธ.๙.พระ. **วิมุตติรัตนมาลี**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๓๙.

ศรีวิสุทธิกวี, พระ. **การบริหารจิต**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

สมภาร สมภาโร, พระ. **ธรรมะภาคปฏิบัติ** , กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก, ๒๕๔๗.

อินทวังสะเถระ, พระ. **ปุจฉาวิสัชนา มหาสติปัฏฐานสูตร**, กรุงเทพฯ : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๔๕.

พุทธทาสภิกขุ. **อานาปานสติภาวนา**. กรุงเทพฯ : การพิมพ์พระนคร, ๒๕๓๕.

อุปลมณี, วัดหนองป่าพง, อุบลราชธานี : ๒๕๓๕

Mahsi Sayadaw, **Satipatthana Vipassana Meditation**, Rangon, DEPT OF Religions Affair, 1979.

Nyaponika, **The Heart of Buddhist Meditation**, Kandy, B.P.S.1987.

U.Pandita, **In This Veny Life**, Kandy, B.P.S., 1982

สมภาร สมภาโร, พระ. **ธรรมะภาคปฏิบัติ** , กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก, ๒๕๔๗.

อินทวังสะเถระ, พระ. **ปุจฉาวิสัชนา มหาสติปัฏฐานสูตร**, กรุงเทพฯ : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด,

Mahsi Sayadaw, **Satipatthana Vipassana Meditation**, Rangon, DEPT OF Religions Affair, 1979.

Nyaponika, **The Heart of Buddhist Meditation**, Kandy, B.P.S.1987.

U.Pandita, **In This Veny Life**, Kandy, B.P.S., 1982

๒. เอกสารและข้อมูลสำคัญ

เอกสารประกอบการสอน **วิชาธรรมะภาคปฏิบัติ** ผศ.พระสมภาร สมภาโร(ทวีรัตน์)รวบรวมและเรียบเรียง

๓. เอกสารและข้อมูลแนะนำ

ไม่มี

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

<p>๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนักศึกษา</p> <p>การประเมินประสิทธิผลในรายวิชานี้ ที่จัดทำโดยนักศึกษา ได้จัดกิจกรรมในการนำแนวคิดและความเห็นจากนักศึกษาได้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none">- การสนทนากลุ่มระหว่างผู้สอนและผู้เรียน- การสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของผู้เรียน- แบบประเมินผู้สอน และแบบประเมินรายวิชา- ข้อเสนอแนะผ่านเว็บบอร์ด ที่อาจารย์ผู้สอนได้จัดทำเป็นช่องทางการสื่อสารกับนักศึกษา
<p>๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน</p> <p>ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการสอน ได้มีกลยุทธ์ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none">- การสังเกตการณ์สอนของผู้ร่วมทีมการสอน- ผลการสอบ- การทวนสอบผลประเมินการเรียนรู้
<p>๓. การปรับปรุงการสอน</p> <p>หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ จึงมีการปรับปรุงการสอน โดยการจัดกิจกรรมในการระดมสมอง และหาข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับปรุงการสอน ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none">- สัมมนาการจัดการเรียนการสอน- การวิจัยในและนอกชั้นเรียน
<p>๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในรายวิชา</p> <p>ในระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ได้จาก การสอบถามนักศึกษา หรือการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษา รวมถึงพิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการออกผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์โดยรวมในวิชาได้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none">- การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษาโดยอาจารย์อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหลักสูตร- มีการตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยตรวจสอบข้อสอบ รายงาน วิธีการให้คะแนนสอบ และการให้คะแนนพฤติกรรม
<p>๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา</p> <p>จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none">- ปรับปรุงรายวิชาทุก ๓ ปีหรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔- เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นักศึกษามีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์หรือแนวคิดใหม่ๆ